

नेपाली साहित्यको विकासमा 'रचना' पत्रिकाको योगदान र मूल्याङ्कन

(अङ्क ३३ देखि ९९ सम्म)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्घायअन्तर्गत पाटन
संयुक्त क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

अनिता आचार्य

रोल नं. २/०६२/परीक्षा क्रमाङ्क २२२०

त्रि.वि. रजिस्ट्रेसन नं. ६-२-४२८-१-२००२

नेपाली शिक्षण समिति

पाटन संयुक्त क्याम्पस

पाटनढोका, ललितपुर

२०६५

शोध-निर्देशक : सहप्रा.डा.कृष्णप्रसाद दाहाल

नेपाली साहित्यको विकासमा 'रचना' पत्रिकाको योगदान र मूल्याङ्कन

(अङ्क ३३ देखि ९९ सम्म)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्घायअन्तर्गत पाटन
संयुक्त क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

अनिता आचार्य

रोल नं. २/०६२/परीक्षा क्रमाङ्क २२२०

त्रि.वि. रजिस्ट्रेशन नं. ६-२-४२८-१-२००२

नेपाली शिक्षण समिति

पाटन संयुक्त क्याम्पस

पाटनढोका, ललितपुर

२०६५

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्घायअन्तर्गत पाटन संयुक्त क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिका छात्रा सुश्री अनिता आचार्यले स्नातकोत्तर दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनार्थ तयार पार्नुभएको “नेपाली साहित्यको विकासमा ‘रचना’ पत्रिकाको योगदान र मूल्याङ्कन” शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा बडो मिहिनेतपूर्वक सम्पन्न गर्नुभएको हो । उहाँले शोधविधिका आधारभूत मान्यताभिन्न रहेर नेपाली साहित्यिक पत्रिकाको इतिहास केलाउँदै नेपाली साहित्यको विकासमा ‘रचना’ पत्रिकाले पुऱ्याएको योगदानका बारेमा गहन अध्ययन गर्नुभएको छ । ‘रचना’ पत्रिकाभिन्नका सामग्रीहरूको अध्ययन र विश्लेषण गर्दै अन्तिम निष्कर्ष प्रदान गरिएको यो शोधपत्रको लेखनबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु । अतः यो शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति नेपाली शिक्षण समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

(सहप्रा.डा. कृष्णप्रसाद दाहाल)

नेपाली शिक्षण समिति

पाटन संयुक्त क्याम्पस

पाटनढोका, ललितपुर

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्घायअन्तर्गत पाटन संयुक्त क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार गरिएको यस शोधपत्र तयार पार्न विभिन्न व्यक्तित्वहरूको सहयोग प्राप्त भएको छ ।

सर्वप्रथम यस शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा आफ्नो अमूल्य समय दिएर सक्दो सहयोग गर्नुहुने यस शोधपत्रका निर्देशक तथा पाटन संयुक्त क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिका संयोजक सहप्रा.डा. कृष्णप्रसाद दाहालप्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । साथै 'रचना' पत्रिकाका विभिन्न अङ्कहरू जुटाउन तथा त्यसका बारेमा विस्तृत जानकारी प्राप्त गर्न सहयोग पुर्याउनु हुने 'रचना' का प्रधान सम्पादक श्री रोचक घिमिरेप्रति पनि हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । शोध लेखनका क्रममा सहयोग पुर्याउनु हुने पाटन संयुक्त क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिका विभागीय प्रमुख श्री सुरेन्द्रवरसिंह थापा एवं अन्य प्राध्यापकहरू डा. नन्दीश अधिकारी, डा. गोपीन्द्र पौडेल, डा. जगदीशचन्द्र भण्डारी, टीकाराम पाण्डे, मेघराज कोइराला आदिप्रति पनि आभारी छु ।

यस शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा आफ्नो ज्ञान, बुद्धि र समय खर्च गरी सहयोग गर्नुहुने पूज्य पिता मुरारी आचार्य, माता गौरी आचार्य, परिवार, रञ्जीता दिदी, रमेश दाइ, मदन भिनाजु, महेश दाइ, तारा दिदी लगायत कम्प्युटर कार्यमा सहयोग गर्नुहुने दीपक विक्रम शाह र अन्य सम्पूर्ण सहयोगी व्यक्तित्वहरूलाई पनि साधुवाद अर्पण गर्दछु ।

शोधार्थी

(अनिता आचार्य)

नेपाली शिक्षण समिति
पाटन संयुक्त क्याम्पस
पाटनढोका, ललितपुर ।

शोधपत्रको स्वीकृति

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत पाटन संयुक्त क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समितिका छात्रा अनिता आचार्यले स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको “नेपाली साहित्यको विकासमा ‘रचना’ पत्रिकाको योगदान र मूल्याङ्कन” शीर्षकको शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

शोध निर्देशक	वाह्य परीक्षक	कार्यक्रम संयोजक	विभागीय प्रमुख
सहप्रा.डा. कृष्णप्रसाद दाहाल	श्री गोपाल पराजुली	सहप्रा.डा. कृष्णप्रसाद दाहाल	श्री सुरेन्द्रवरसिंह थापा
	वरिष्ठ साहित्यकार		

विषय सूची

	पृष्ठ
अध्याय - १	१-३
शोध परिचय	
१ परिचय	१
१.१ शोध शीर्षक	१
१.२ शोधकार्यको प्रयोजन	१
१.३ शोध समस्या	१
१.४ अध्ययनको उद्देश्य	१
१.५ अध्ययनको क्षेत्र	२
१.६ अध्ययनको सीमा	२
१.७ पूर्व कार्यको विवरण	२
१.८ सामग्री सङ्कलन र शोधविधि	३
१.९ शोधपत्रको रूपरेखा	३
अध्याय - २	४-१२
नेपाली पत्रपत्रिकाको ऐतिहासिक चिनारी र 'रचना' पत्रिकाको स्थान	
२ परिचय	४
२.१ नेपाली पत्रपत्रिकाको ऐतिहासिक चिनारी र 'रचना' पत्रिकाको स्थान	४
२.१.१ पृष्ठभूमि	४
२.१.२ २००७ साल पूर्वका प्रमुख नेपाली पत्रपत्रिकाहरूको स्थिति	५
२.१.३ नेपाली साहित्यको माध्यमिक कालका पत्रिकाहरू	५
२.१.४ आधुनिक नेपाली पत्रिकाको कोशेढुङ्गा 'शारदा' काल	७
२.१.५ 'शारदा' पछिको साहित्यिक पत्रपत्रिका	८
२.१.६ २००७ सालदेखि 'रचना' पत्रिकासम्मका प्रमुख नेपाली पत्रपत्रिकाहरू	९
२.२ निष्कर्ष	१२
अध्याय - ३	१३-२०
समसामयिक स्थिति र 'रचना' पत्रिकाको प्रकाशन	
३ परिचय	१३
३.१ समसामयिक स्थिति र 'रचना' पत्रिकाको प्रकाशन	१३
३.१.१ समसामयिक स्थिति	१३
३.१.२ 'रचना' पत्रिकाको प्रकाशन	१४
३.१.३ 'रचना' पत्रिकाको नामकरण	१४
३.१.४ 'रचना' पत्रिकाको उद्देश्य	१४
३.१.५ 'रचना' पत्रिकाको चिनारी	१५
३.१.५.१ 'रचना' का प्रकाशित अङ्कहरू	१५
३.१.५.२ रचनाको सम्पादन, प्रकाशन, प्रबन्धन र मुद्रण	१८

३.१.५.३	‘रचना’ का प्रकाशित विशेषाङ्कहरू	१९
३.१.५.४	‘रचना’ मा प्रकाशित सामग्रीहरू	१९
३.१.६	‘रचना’ पत्रिकाको शोधपत्र	२०
३.२	निष्कर्ष	२०

अध्याय - ४ २१-५३

‘रचना’ पत्रिकाको विधागत योगदानको अध्ययन र विश्लेषण

४.	परिचय	२१
४.१	‘रचना’ पत्रिकाको विधागत योगदानको अध्ययन र विश्लेषण	२१
४.१.१	‘रचना’ पत्रिकामा प्रकाशित कविताहरूको अध्ययन	२१
४.१.२	‘रचना’ पत्रिकामा प्रकाशित कथाहरूको अध्ययन	३२
४.१.३	‘रचना’ पत्रिकामा प्रकाशित लेख-निबन्धहरूको अध्ययन	३७
४.१.४	‘रचना’ पत्रिकामा प्रकाशित समीक्षा-समालोचनाहरूको अध्ययन	४२
४.१.५	‘रचना’ पत्रिकामा प्रकाशित नाटक-एकाङ्कीहरूको अध्ययन	४७
४.१.६	‘रचना’ पत्रिकामा प्रकाशित विश्व साहित्यहरूको अध्ययन	४८
४.२	‘रचना’ का स्थायी स्तम्भहरू	४९
४.२.१	संस्मरण/अन्तर्वार्ता/व्यक्तिबिम्ब	४९
४.२.१.१	संस्मरण	४९
४.२.१.२	अन्तर्वार्ता	४९
४.२.१.३	व्यक्तिबिम्ब	५०
४.२.२	कृति समीक्षा	५०
४.२.३	चिठी चपेटा/पाठक प्रतिक्रिया	५१
४.२.४	सर्वेक्षण: हिजो आज/व्यङ्ग्यचित्र	५२
४.२.५	हाम्रो कुरा/सम्पादकीय	५२
४.३	निष्कर्ष	५३

अध्याय - ५ ५४-१४४

‘रचना’ साहित्यिक पत्रिकाको पूर्णाङ्क ३३ देखि पूर्णाङ्क ९९ सम्मका प्रकाशित सामग्रीहरूको अध्ययन र विश्लेषण

५.	परिचय	५४
५.१	‘रचना’ साहित्यिक पत्रिकाको पूर्णाङ्क ३३ देखि पूर्णाङ्क ९९ सम्मका प्रकाशित सामग्रीहरूको अध्ययन र विश्लेषण	५४
५.१.१	‘रचना’ को पूर्णाङ्क ३३-३५ (वि.सं. २०३६-२०३८) मा प्रकाशित विशेषाङ्कहरूको अध्ययन	५४
५.१.२	वि.सं. २०३९ देखि २०४८ सालसम्मका ‘रचना’ मा प्रकाशित लेख-रचनाहरूको विवरणात्मक अध्ययन	५६
५.१.३	वि.सं. २०४९ देखि २०५८ सालसम्मका ‘रचना’ मा प्रकाशित लेख-रचनाहरूको विवरणात्मक अध्ययन	७८
५.१.४	वि.सं. २०५९ देखि २०६५ सालसम्मका ‘रचना’ मा प्रकाशित लेख-रचनाहरूको विवरणात्मक अध्ययन	१०२
५.२	निष्कर्ष	१४४

अध्याय - ६	१४५-१४९
६. प्रधान सम्पादक रोचक घिमिरेको व्यक्तित्व परिचय	१४५
६.१. भूमिका	१४५
६.२ जन्म र जन्मस्थान	१४५
६.३ शिक्षा	१४५
६.४ प्रधान सम्पादक रोचक घिमिरे र 'रचना' पत्रिकाको प्रकाशन	१४६
६.५ संलग्नता	१४७
६.६ पुरस्कार तथा सम्मान	१४८
६.७ रोचक घिमिरेद्वारा लिखित र सम्पादित कृतिहरू	१४८
६.८ कृतिगत विशेषता	१४९
६.९ निष्कर्ष	१४९
अध्याय - ७	१५०-१५३
७.१ उपसंहार एवं निष्कर्ष	१५०
सन्दर्भ ग्रन्थ सूची	१५४